



Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. V. Eadem veritas ratione morali suadetur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

deponantur. Item in cap. *Inquisitioni* de sentent. excom. cum propositus esset casus, *An conjux habens conscientiam de impedimento dirimente, possit reddere & exigere debitum conjugale?* Respondetur distinguendo, *an talis habeat hujusmodi conscientiam ex credulitate probabili & discreta, an vero ex credulitate levi & temeraria?* & in hoc secundo casu dicitur textus: *Quod ad pastoris sui consilium (conscientia levi & temeraria crudelitatis explosa) licite poterit non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale.* Per parenthesis illam innuens, quod si credulitatem illam, etsi vel temerariam, non exploderet, sine dubio, debitum petendo vel reddendo, peccaret.

50. Confirmatur ex D. Thoma quodlib. 8. art. 13. ubi ait: *Duobus modis aliquis ad peccatum obligatur: uno modo, faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo, faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem: ut si conscientia dicat alicui quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione.* Ergo ex D. Thoma ille peccat qui elicit aliquam actionem, quam ex conscientia dubia seu scrupulosa existimat esse illicitam, licet talis actio revera non sit illicita, nec legi divinæ contraria. Unde cum ille qui habet conscientiam probabilem, imò & probabiliozem, de malitia suæ operationis, fortiora motiva habeat, & magis convincentia, quod ea illicita sit, quam ille qui ex conscientia dubia seu scrupulosa eam malam existimat, si iste peccet, à fortiori & ille peccabit.

§. V.

Eadem veritas ratione morali suadetur.

51. **R**ATIONES hucusque expositæ, Theologicæ sunt, & ex purissimis ac limpissimis Angelici Doctoris fontibus sumptæ; ea quam hic expendemus, moralis erit, & ex dictamine prudentiæ, seu communi virorum prudentum judicio & existimatione petita, ac fundata in percelebri illo sacrorum Canonum dogmate: *In dubiis tutior pars est eligenda*, de quo fusè art. 5. Cum enim dubium sit ac incertum, an rectè operemur, sequendo sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris, & nullus dubitet licere sequi probabiliozem & tutiozem, relicta minùs tutà & minùs probabili, recta ratio & prudentia suadet, huic potiùs adherere sententiæ, quæ nulli profus errandi aut peccandi periculo nos exponit, quam illi quæ nos probabili saltem errandi & peccandi periculo reddit obnoxios.

52. Gallici Annales referunt, Henricum IV. recentis & inclitæ memoriæ Gallorum Regem, cum ex colloquio, quod eo postulante habitum est inter Doctores Catholicos, & hæreticæ pravitatis Ministros, audisset ab iis, qui tum aderant hæreticis Ministris, eos qui Catholicam fidem sequerentur, dummodo piè & rectè viverent, in via æternæ salutis ambulare; Catholicis Doctoribus ex adverso asseverantibus, eos qui Calvinistarum doctrinam sectarentur, non posse ad æternam felicitatem pervenire; Regem, inquam, sapientissimè dixisse, id prudenti consilio convenite, ut Catholicam

A & Romanam potiùs fidem amplecteretur, quam Calvinianæ sectæ adherere perseveraret: quippe ex partis utriusque consensu, se posse, Romanæ Ecclesiæ fidem profitendo, futuræ beatitudinis compotem fieri; at secundum Catholicorum doctrinam, si Calvinianam hæresim non abjuraret, æternæ damnationis pœnam de vitare non posse: viri porro prudentis esse, in salutis negotio partem tutiozem sequi. Quæ ratio in summo Principe usque ad eò valuit, ut repudiatis Calvini erroribus, in Romanæ Ecclesiæ partes migraverit.

Simili discursu in præsentī materia uti licet: cum enim incertum ac dubium sit, an liceat sequi sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris, idque plures graves & docti Theologi constanter negent: contra verò omnes Doctores, tam qui nostræ adherent sententiæ, quam qui oppositam amplectuntur, unanimiter, nulloque profus discrepante, tutò nos posse probabiliozem sequi sententiam, relicta minùs probabili, profiteantur: nonne viri prudentis est, in salutis negotio, à quo tota hominis pendet felicitas, tutiozem & probabiliozem partem sequi, relicta minùs tutà, & minùs probabili, nec se exponere probabili in materia morum errandi periculo, in qua (ut ait Lib. 3. Lactantius) *si quid erratum fuerit, vita omnis everitur.*

C Confirmatur: Homo non minùs debet esse cautus in his quæ ad salutem animæ spectant, quam in illis quæ ad salutem corporis pertinent: Sed qui in istis uteretur opinione minùs probabili, relicta probabiliori, imprudenter omnino & stultè ageret; v. g. qui medicamentum reciperet, quod probabilius putaret esse mortiferum; vel qui navi se committeret, quam probabilius crederet perituram; aut qui sponte ingrederetur sylvam, quam probabilius putaret à latronibus inhabitatam: Ergo à fortiori imprudenter agunt, qui salutem spiritualem animæ, opinioni minùs probabili, & minùs tutæ committunt, & qui (ut verbis Hugonis Victorini utar) *non timent anima sua legem dare, quam corpori suo prescribere nolunt.*

E Confirmatur ampliùs: Si ex præcepto prudentiæ tenemur emere vestes, quæ meliores & commodiores nobis apparent, & sumere medicinam, quam credimus salubriorem, aut eligere viam, quam arbitramur tutiozem; à fortiori prudentia imperat, vel saltem suadet, in materia morum probabiliores, & tutiores vias sectari, & *veriozem eligere plusquam vestimentum*, ut discurret D. Chrysostomus supra §. 2. relatus. Et certè filij hujus sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt, ut ait Christus Luca 10. homines enim sæculares & mundani, in agibilibus sæculi, & bonorum temporalium administratione, omnem quam possunt securitatem sollicitè querunt: novi autem hujus sæculi Theologi & Casuistæ, quibus animarum cura commissa est, & qui divini luminis dispensatores & administri (ut Dionysius Angelos appellat) non incongruè dici possunt, vias minùs tutas, & minùs probabiles, probabilioribus & tutioribus anteponi posse profitentur; idque in salutis negotio, quod omnium maximum est, & à quo, ut supra dicebamus, tota hominis pendet felicitas: & quod mirere magis, in ipso etiam mortis articulo, in quo æternitatis jacitur alea; mortis enim articulus (inquiunt) novam

operationum moralium regulam non inducit, A
subindeque quod in decursu vitæ licitum est,
in ipso etiam mortis articulo, tutâ conscientia
fieri potest.

55.

Sed quàm noxia & periculosa sit hæc sententia, non solum rationes adductæ manifestè declarant, verùm etiam plura suadent exempla, à gravissimis Authoribus relata: inter quæ illud celebre est, quod de quodam Philippo Cancellario Parisiensi (quem damnatum esse dicunt, eò quòd beneficiorum pluralitati nolens contra aliorum sententiam renuntiare, in ipso mortis articulo dixerit se velle vim probabilitatis opinionum experiri, & videre an hæc ad damnationem sufficeret) referunt Dionysius Carthusianus opusc. de pluralitate beneficiorum, Spondanus, & Maluenda ad annum 1238. & ante illos Cantipratanus, integerrimæ fidei vir, & ut ait Carthusianus, *litteratus, & nobilis*, lib. 1. de apibus cap. 19. §. 5. ubi de prædicto Philippo loquens, sic ait: *Illum agonizantem in morte Guillelmus Parisiensis Episcopus paternâ sollicitudine visitavit, rogavitque eum ut opinioni cederet de pluralitate beneficiorum, & omnia beneficia sua, excepto unò in manus Ecclesiæ resignaret. Renuit ille, experiri se velle dicens, urum esset damnabile beneficia plura tenere. Moriurus est ergo sic. Post paucos autem dies, cum dictus Parisiensis Episcopus, finitis Matutinis, orare vellet, vidit inter se & lumen quasi umbram hominis tetram nimis: Elevatâ ergo manu consignat se, & si ex parte Dei sit, præcipit ut loquatur. Cui respondit apparens: *Alienus à Deo sum, sed tamen miserabilis factura ejus. Et Prasul: Tu quis es? Cui ille respondit: Ego sum Cancellarius ille dudum miserimus. Rursus Episcopus, elatò aliùs gemitu, Et quomodo, inquit, tibi est sic dolenti? Male, ait, imò quàm pessimè, quia damnatus sum aeternâ morte. Et Episcopus: Heu ait, charissime, quæ causa tua damnationis? Tres sunt, inquit, causæ quare morte perpeti sum damnatus. Prima est, quòd recentiores fructus annuos contra pauperes timidè reservavi. Secunda est, quòd contra sententiam plurimorum, de pluralitate beneficiorum quasi licitè tenendorum, opinionem propriam defensavi, & in hoc me periculo moralis culpæ commisi. Tertia est, & illa gravissima omnium, quòd abominabili carnis vitio, in scandalum multorum, multo tempore laboravi. Et ad Episcopum mox subjunxit: Estne (inquit) finitus mundus? Et Episcopus: Miror, ait, te literatissimum quondam virum hoc quarere, cum me adhuc vivum cernas, & omnes nos viventes adhuc mori necesse sit, antequam mundus instante judiciò finiatur. Et ille: Non mireris, inquit, quia nec scientia, nec opus, nec ratio est apud inferos viventi. Et hæc dicens, umbra ab oculis mirantis evanuit. Ipse autem Episcopus (non tamen sub persona sua, quasi hæc vidisset) in prædicatione sua clericis omnibus recitavit. Hæc Cantipratanus. Ex quibus evidenter habetur, unam ex causis damnationis illius Cancellarij fuisse, quia contra plurimorum sententiam tenuerat licitum esse habere plura beneficia, & in hoc se damnationis periculo exposuerat: Sed hæc sententia tunc temporis erat probabilis; nam, ut ait D. Thomas (qui eodem tempore vivebat, & qui Cantipratanus fuit condiscipulus) quodlib. 9. art. 15. *Inveniuntur de ista questione (an scilicet licitum sit habere plures præbendas) Theologi Theologis, & Jurista Juristis contraria sentire:***

Ergo periculum damnationis reperitur in sequenda opinione minus tuta & minus probabili, in concursu probabilioris & tutioris.

Quod alio exemplo relato à B. Petro Damiano, piissimò & doctissimo Cardinali, opusc. 34. cap. 5. confirmari potest. Clericus (inquit) Colonienfis Ecclesiæ vadum fluminis transibat; & ecce Beatus Severinus, ejusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi ejus habenas apprehendit, eumque retinens sistit. Cumque ille in stuporem versus, & graviter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris fama vir moraretur, inquireret; da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt non audiri disce, sed tace. Cumque datam manum sistentibus Episcopus immerisset, tantus eam ardor absorbit, ut undique carnes ejus resolute disfluere, & ossa nuda vix hærentibus ariculis remanerent. Ad quem Clericus: Cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consensu totius Ecclesiæ celebratur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque, prob dolor! incendio cruciarius? Ad quem S. Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit ulione plendum, præter hoc tantum, quia dum in aula regia constitutus, imperialibus me consiliis vehementer implicui, Canonica synaxis officia, per distinetâ horarum spatia non persolvi: manè quippe simul omnia concurrens, tota die negotiis ingruentibus securâ libertate vacabam. Ob hæc itaque negligentiam Horarum, ardoris hujus fero supplicium. Ex quo patet, S. illum Episcopum in purgatorio graviter cruciatur, ob eam solum rationem, quòd ut imperatorie curiæ negotiis per diei decursum liberè vacaret, Horas canonicas manè totas simul recitabat: Atqui tunc operabatur ex opinione probabilis; cum plures Casuista doceant licitum esse, ob rationabilem causam, Horas divini Officij prævenire, illudque totum manè simul recitare, quando oportunitas illud horis debitis recitandi, propter urgentes occupationes, prævidetur non affutura: Ergo falsum est, omne probabile esse licitum & honestum, & quamcumque opinionem probabilem, probabilitate quantumvis tenui, excusare à peccato, ut recentiores Casuista docent: subindeque veriores & probabiliores sententias eligere semper tenemur, & prudens illud Augustini consiliùm sequi: *In his quæ salutis sunt, TENE CERTVM, DIMITTE INCERTVM.*

S. VI.

Aliud argumentum morale.

DABIT veniam Lector eruditus, si ad hoc novorum Casuistarum dogma, cujus tantum est virus, ut omnem penè Theologiam moralem infecerit, penitus evertendum, aliud argumentum morale subjiciam, ex eo desumptum, quòd in antiquis Patribus, & in Ecclesiæ Doctoribus, nullum extet ipsius vestigium; ut vel ex eo cerni potest, quòd nullus omnino à Casuistis, ad illud stabilendum, vel Scripturæ, vel Patrum locus adducatur. Cogitet autem apud se, quisquis in re omnium gravissima falli non vult (subdit eleganter Wendochius) an aliquid verisimilitudinis habeat, præcipuum cardinem Theologiæ moralis, ab omnibus Patribus ignoratum esse, & his postremis temporibus receptum. Omnino probabilitatis doctrina, siquidem vera esset, & non infidam securitatem afferret.